

**РЕЦЕНЗИЯ ПО КОНКУРС ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА НАУЧНАТА
СТЕПЕН „ДОКТОР НА НАУКИТЕ“ В НБУ**

От проф. д-р Иван Йочев Боевски, Нов български университет, 3.8. Икономика, за придобиване на научната степен „доктор на науките“ по професионално направление 3.1. Социология, антропология и науки за културата, с кандидат проф. д-р Кристиан Кръстинов Банков

1. Значимост на изследвания проблем в научно и научно-приложно отношение

Професор Банков е предоставил за оценка дисертационен труд с обем 375 стандартни машинописни страници (674 861 знака), който представлява публикувана от издателство *Springer* монография на английски език. Трудът е разделен на 13 глави, увод от няколко части, заключение, показалец на имената, тематичен показалец и обединен списък с цитираната литература.

Трудът засяга изключително актуална тема, а именно семиотичен подход към социо-културните промени, настъпващи след навлизането на интернет и новите дигитални технологии. Той обхваща изследвания на проф. Банков от последните 10-12 години, повечето от които публикувани като научни статии в престижни издания, включени във водещите световни научни бази данни. Показателен е фактът, че на сайта на Springer книгата на проф. Банков е обявена като първата монография, изцяло посветена на семиотични изследвания на дигиталната култура. В труда се набляга както на важни теоретични въпроси, свързани с въвеждане на нови парадигми в семиотичната теория, така и на приложни анализи на разнообразни конкретни прояви на дигиталната култура, при които често се засягат концепции от гранични науки като икономика, антропология и социология.

2. Точно формулирани цели и задачи на дисертацията.

В дисертацията има ясно формулирани цели и задачи и те са доста амбициозни, а именно да се поставят теоретични основи на нов тип семиотика, приложима към проблемите на дигиталната култура. Според изследователската рамка на проф. Банков това не би могло да стане с един труд и от първия опит, но в тази начална фаза на дигиталната семиотика би могло да се започне от поставянето на важни критични въпроси спрямо доминиращите модели и да се очертае насоката на новия тип моделиране с конкретни проучвания на разнообразни прояви на дигиталната култура. Основна цел на труда е това да стане като във всичките глави се съблюдават три основни теоретични проблематики, а именно 1) комерсиализацията на културата; 2) критика на текстуализма; и 3) трансформациите на идентичността.

3. Доказателства, че дисертационният труд е разработен самостоятелно и не повтаря буквално темата и значителна част от съдържанието на труда, представен за придобиване на образователната и научна степен „доктор“.¹

Това е очевидно предвид напълно различната тематика на малкия докторат (философия на езика, 2000 г.), както спрямо тематиката на хабилитационния труд на проф. Банков (2004 г., изцяло преддигитална) и тази на професурата, посветена на консумативното общество (2009 г.).

4. Степен на познаване на състоянието на проблема и съответствие на използваната литература.

Предвид новостта на изследвания проблем читателят на труда остава с впечатление на напълно изчерпателен преглед на съществуващата по темата литература, която е и визуализирана на стр. *xiii* като географска карта. В същото време авторът предупреждава, че темпът, с който се появяват нови приноси по темата е много по-висок от обичайния за семиотичната литература, тъй като постепенно и автори, работещи в по-традиционни насоки не могат да се абстрахират от новата културна и комуникационна реалност.

5. Коректност при цитирането на представителен брой автори.

¹ Отнася се за научната степен „доктор на науките“.

По-голямата част от цитираните автори са в специалности, различни от моята, но тези, чийто трудове познавам, вкл. няколко класически имена на икономическата теория и маркетинга, са напълно коректно цитирани.

6. Наличие на обоснован и разработен теоретичен модел на изследването.

Целта на дисертационния труд е да положи основи на нова семиотична теория, адекватна на новите интерактивни и силно комерсиализирани комуникационни формати на дигиталната култура. Авторът следва утвърдена в развитието на семиотичната теория практика, при която първоначално се провеждат известен брой разнообразни изследвания, след което те се обединяват в един труд с обща теоретична рамка, явяваща се общ синтез на постигнатите теоретични и приложни резултати. Авторът защитава изборът си с позоваване на многобройни трудове на най-видните авторитети в семиотиката.

7. Съответствие на избраната методология и методика на изследване с поставената цел и задачи на дисертационния труд.

Трудът на проф. Банков не спазва стандартния модел на научно изследване, при който се избира утвърдена научна методология, формулира се изследователска хипотеза, провежда се теренна работа според правилата и стандартите на избраната методология и пр. В предложения за оценка труд се търси такава методология въз основа на систематична критика на съществуващите модели, като в този процес авторът съблюдава цитираните по-горе три основни проблематики. Голямото разнообразие от анализирани прояви на дигиталната култура в отделните глави е систематизирано и синтезирано в обща теоретична рамка, написана след публикуването на отделните изследвания, на която е посветена първа част на труда. Авторът твърди, че това е обичаен подход и метод за научен принос в интерпретативната семиотика на Умберто Еко, чийто ученик и последовател е той.

8. Наличие на собствен принос при събирането и анализирането на емпиричните данни.

В методологичните бележки към труда се отбелязва, че обичайният за семиотиката „терен“ са проявите на езика и културата, фиксирани в трайна дискурсивна форма, най-често като текст. Това са вторични източници. За мен

беше новост да науча, че „текст“ може да се отнася не само за езикови произведения, а за всичко, което се произвежда от творческите индустрии и новите медии. Така че тук няма събиране на типични теренни данни от първа ръка, а работа с вече налични източници. Оригинално е изнамирането на примери, които доказват ограниченията на текстуалния анализ по отношение на интерактивни платформи и произведения.

Описание на приносите:

1. Кратка характеристика на естеството и оценка на достоверността на материала, върху който се градят приносите на дисертационния труд.

В дисертационния труд се анализират голямо разнообразие от прояви на дигиталната култура като новия семиотичен статут на копирайта след разцветата на интернет, езика на киното след възхода на дигиталните специални ефекти, трансформацията на футбола в медиатизирано изживяване, любовта и секса в ерата на интернет, дигиталните парични форми, новия дигитален популизъм, Гугъл ефектът като протеза на мисленето и паметта, новата емоционална граматика на емоджитата, мемета и пр., предизвикателствата пред образованието при новите „хипертекстуални“ поколения, идентичността и новите консумативни ритуали в социалните медии и пр. Всички примери се базират на добре избрани и достоверни прочити на съвременния социокултурен живот, твърденията са подкрепени със статистически данни и извадки от официални източници.

2. Описание на приносите на кандидата и класифицирането им.

Приносите в дисертационния труд са значими и убедителни. Избраната област на изследването, а именно семиотика на дигиталната култура, тепърва изгражда своите теоретични основи и това гарантира оригиналността на направените изследвания, още повече подсилено от факта, че това е първата в света монография на тази тема. Проф. Банков е сред най-популярните и търсени семиотици днес, това личи от международните му изяви, заеманите позиции в международни организации и публикациите му, всички в областта на дигиталната семиотика. Със сигурност критиката на най-развитата парадигма в семиотиката – текстуализма – откроява автора от повечето занимаващи се със същата проблематика семиотици. Задълбоченото семиотично моделиране на паричния знак и други основни понятия от моята специалност – икономическата теория – като оскъдност, потребление, крипто

валути, популателна способност, фиатни пари, златен стандарт, кредит и пр. е напълно оригинално и отварящо дългосрочна перспектива за интердисциплинарно сътрудничество. Понятието за „платфосфера“ и цялата теория около неговото дефиниране също са оригинален принос с потенциал да оказва влияние върху бъдещите изследвания. В книгата са включени оригинални авторски модели на а) типология на паричния знак, б) икономическата стойност през популателната способност на паричния знак, в) доразвит модел на идентичността; г) модел на еволюция и деволуция на знака според историческите му употреби, които дават повече ясното и приложимост на теоретичните постулати.

Всички приноси са коректно описани в автореферата и отговарят на това, което трудът предлага.

Въздействия на дисертационния труд върху външната среда.

1. Преценка на публикациите по дисертационния труд: брой, характер на изданията, в които са публикувани.

Списъкът с публикации по темата на дисертационния труд е впечатляващ, повечето от тях са включени в най-престижните световни бази данни с научна литература. В *Scopus* проф. Банков има 28 статии и глави от книги, в *Web of Science* 13, като на повечето от тях е единствен автор.

2. Използване и цитиране от други автори, отзиви в научния печат и др.

Цитиранията са достатъчен брой и нарастват значително през последните две години, 17 в първата база данни и 21 във втората. В *Google Scholar* има 200 цитирания, 125 през последните 5 години, предимно от статии по темата на дисертационния труд. Прави добро впечатление, че млади автори и докторанти на НБУ са повлияни от трудовете на проф. Банков и публикуват в научното списание на центъра *Digital Age in Semiotics and Communication*, на което той е създател и главен редактор.

Лични качества на автора (ако рецензентът го познава).

С професор Банков се познавам от последните няколко години, но и преди това съм имал наблюдения върху дейността и присъствието му в научната общност на НБУ. Той е едно от международните лица на университета, известен е с организираните от 20 години насам международни семиотични школи, както и със организирането на огромен световен конгрес по семиотика в НБУ през

2014 г. Той е главен секретар на Световната асоциация за семиотични изследвания (IASS/AIS), което е голямо признание за наш учен. Въпреки тези отличия той е непосредствен и отзивчив в ежедневните контакти, винаги готов да помага и сътрудничи.

Мнения, препоръки и бележки.

Въпреки безспорните качества на труда и неговия изцяло международен статут бих бил по-удовлетворен ако в него имаше повече цитирания и внимание към български автори. Това е важно не само за пълнотата на изследването, но и за популяризирането на българската наука, тъй като знаем, че актуалната наукометрична конюнктура тласка към периферията всичко, което не е публикувано на английски.

Имам и други дребни забележки, свързани с употребата на икономическата терминология, но те са незначими на фона на цялостната интердисциплинна перспектива.

Заклучение

С оглед на направения анализ на дисертационния труд на проф. Банков без най-малко съмнение мога да потвърдя, че той съдържа теоретични обобщения и решения на големи научни или научно-приложни проблеми, които съответстват на съвременните постижения и представляват значителен и оригинален принос в науката. За това си позволявам да предложа на почитаемото Научно жури да **гласува положително** и да присъди **на проф. д-р Кристиан Банков научната степен „ДОКТОР НА НАУКИТЕ“** по професионално направление 3.1. Социология, антропология и науки за културата (Семиотика)

Дата 17/09/2023 г.

Изготвил рецензията:.....
(Проф. д-р Иван Боевски)